

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Mahamadaminov Eldorbek Elmurod o‘g‘li.

AndMI Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot 4- bosqich talabasi

Z.Qodirov dots.,i.f.f.d.(PhD)

Annotatsiya. Maqola mualliflari maqolada xizmat ko‘rsatish sohasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati, oilaviy tadbirkorlikning milliy iqtisodiyotda tutgan o‘rni va ahamiyati, shuningdek, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish vasamaradorligini oshirish yo‘llari haqida o‘z fikrlarini bayon qilishgan, mavzu yuzasidan statistikalarga ham to‘xtalishgan.

Kalit so‘zlar: Oilaviy tadbirkorlik, oila xo‘jaligi biznesi, davlat tomonidan tartibga solish, qo‘llab-quvvatlash, xizmat ko‘rsatish sohasida oilaviy tadbirkorlik.

Asosiy qism: Jahonda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning pirovard natijasi oilalar farovonligini ta‘minlashga qaratilgan. Bugungi kunda oilaviy korxonalar ko‘pgina Yevropa mamlakatlari, AQSH va Lotin Amerikasida iqtisodiyotning asosiy tarmoqlaridan biriga aylangan. Jumladan, “Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida oilaviy kompaniyalarning ulushi 50 %dan ortiqroqni, Lotin Amerikasida 65-90 %ni, AQShda 95 %ni tashkil qilmoqda. Shuningdek, Yevropa mamlakatlari YaIMning 45-50 %ni, Lotin Amerikasi mamlakatlarining 70%ni, Osiyo mamlakatlarining 65-82%gacha YaIMni oilaviy korxonalar tomonidan yaratilmoqda”. Shu bois, ushbu sohani rivojlantirish, oilalarga munosib turmush sharoitini yaratib berish dunyo hamjamiyatining doimiy diqqat markazidir.

Milliy iqtisodiyotni isloh qilish borasida tashqi savdo, soliq va moliya siyosatini liberallashtirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va xususiy mulk daxlsizligini kafolatlash, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlashni tashkil etish hamda hududlarni jadal rivojlantirishni ta‘minlash bo‘yicha ta‘sirchan choralar ko‘rildi.

Jahon miqyosidagi murakkab jarayonlarni va mamlakatimiz bosib o‘tgan taraqqiyot natijalarini chuqur tahlil qilgan holda keyingi yillarda «Inson qadri uchun»

tamoyili asosida xalqimizning farovonligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini transformatsiya qilish va tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, inson huquqlari va manfaatlarini so‘zsiz ta‘minlash hamda faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlarning uchinchi ustuvor yo‘nalishi milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o‘shish sur‘atlarini ta‘minlashning 29-maqsvadi “Tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiy sektorning Yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish” etib belgilagan. Bu vazifalarni hal etish xizmat ko‘rsatish sohasida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va samaradorligini oshirish bo‘yicha tizimli tadqiqot ishlarini olib borishni taqozo etadi. Bu esa mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

2016-2022 yillar davomida oilaviy tadbirkorlikning barcha iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha rivojlanish tendensiyasi kuzatilgan. Sanoat sohasida ularning soni 2016 yilda 3188 tani, 2021 yilda esa 15889 tani tashkil etgan. Qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligida shunga mos ravishda 1137 va 6340 ta, savdoda 1311 va 16691, tashish va saqlash 99 va 416, yashash va ovqatlanish bo‘yicha xizmatlar 619 va 8502 tani tashkil etgan (3-diagramma). O‘zbekistonda iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha oilaviy tadbirkorlik faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlari. Yuridik shaxs sifatida davlat ro‘yxatidan o‘tgan va faoliyat yuritayotgan oilaviy tadbirkorlik sub’ektlari soni 2022-yil 1- yanvar holatiga ko‘ra 9373 taga ko‘paydi. 2021-yilga nisbatan quyidagi tarmoqlarda korxonalar sonining sezilarli darajada oshishi: savdoda 12 312 tadan 16 691 taga (o‘shish 4379 taga), sanoatda 13 667 tadan 15 899 taga (o‘shish 2232 taga), yashash va ovqatlanish xizmatida 7295 tadan 8501 taga (o‘shish 1206 taga) kuzatildi.

Respublikamizda faoliyat ko‘rsatayotgan oilaviy korxonalarining iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha ixtisoslashuv darajasiga ko‘ra, ularning 16,3 %i sanoat, 16,5 %i yashash va ovqatlanish xizmatlari, 35,6 %i savdo, 14,1 %i qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligi, 8,9 %i axborot va aloqa, 14,5 %i qurilish, 14,4 %i tashish va saqlash hamda 17,8 %i boshqa faoliyat turlariga to‘g‘ri keladi

Xulosa va takliflar

Birinchidan, Yangi O'zbekiston iqtisodiyotini barpo etish sharoitida tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash, davlat tomonidan oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini samaradorligini oshirish maqsadga muvofiqdir. Ikkinchidan, oilaviy tadbirkorlik faoliyatida iste'molchilarni muammolarini yechish vositalari bilan chiqish lozim. Uchinchidan, oilaviy tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish, shuningdek rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratib berish. To'rtinchidan, har bir oiladan bitta tadbirkor bo'lishiga erishish uchun, aholi o'rtasida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida muntazam ravishda tashviqot ishlarini olib borish, soha uchun malakali kadrlarni tayyorlash. Beshinchidan, o'rganilgan tadqiqotlarda hududlar rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning samaradorligini baholashda oilaviy tadbirkorlikning xizmat ko'rsatish sohasidagi quyidagi faoliyat turlari bo'yicha yanada rivojlantirish tavsiya etiladi:

- savdo va umumiy ovqatlanish (chakana savdo, milliy oshxona va restoranlar) xizmatlari;
- milliy hunarmandchilik, ta'mirlash xizmatlari va kasanachilik;
- kompyuter va zamonaviy axborot texnologiyalari xizmatlari (internet kafe, kichik bosmaxona, uyali aloqaga ulanish va "paynet" kabi xizmat turlari);
- transport xizmatlari;

2021-2023 yillar mobaynida aholini tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb qilish, hunarmandchilik, kasanachilik va tadbirkorlik faoliyatining boshqa sohalarida bandligini ta'minlash orqali ularning qo'shimcha va barqaror daromad manbalari shakllanishiga shartsharoitlar yaratish borasida dasturiy chora-tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida aholining, ayniqsa, chekka hududlardagi ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarning ma'lum bir miqdorda iqtisodiy holati yaxshilanishiga ko'mak bo'ldi.

Shu bilan birga, kichik biznes, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash, xotin-qizlar va yosh avlod tashabbuslari bo'yicha dasturlarni moliyaviy qo'llabquvvatlash tizimi samaradorligini oshirish, shuningdek, davlat ishtirokidagi tijorat banklarining ish uslublarini tubdan yaxshilash va bank

xizmatlarining ommabopligini oshirish orqali aholining keng qatlamlari, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik sub'ektlari bilan to'laonli sherikchilik munosabatlarini o'rnatish talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasining 2012-yil 26-apreldagi O'RQ-327-sonli «Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida»gi qonuni, 4-modda.

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Aholini kichik va o'rta biznesga keng jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.PQ-366-son.15.11.2023.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2018-yil 7-iyundagi "Har bir oila –tadbirkor" dasturini amalga oshirish to'g'risida"gi qarori. // "Xalq so'zi" gazetasi. 2018 yil 8 iyun.

5.Bayzakova D.F. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari. Educational Research in Universal Sciences ISSN: 2181-3515 VOLUME 2 | SPECIAL ISSUE 3 | 2023.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari.